

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 19.10.1999 56. vuosikerta Numero 6 Sivu 6

Säädöksistä teoiksi ympäristötukiehtoja toteuttamassa

KATRIINA SOINI JA HANNU TUURI, Maatalouden
tutkimuskeskus

Ympäristötukiohjelman ensimmäinen kausi on päättymässä, ja uuden ohjelman luonnos on jo valmis. Ympäristön kannalta hyviksi katsottuja viljelytoimenpiteitä on vuosien 1995-99 aikana toteuttanut lähes 90 % suomalaisista viljelijöistä yhteensä noin 2 milj. hehtaarin suuruisella alalla. Toimenpiteiden toteuttamista, ympäristövaikutuksia ja taloudellisia vaikutuksia on selvitetty erilaisissa tutkimushankkeissa. Mitä muutoksia ympäristötuki on tuonut viljelijöiden arkeen ja miten he ovat kokeneet ohjelman toteuttamisen?

MTT:ssa on selvitetty viljelijöiden suhtautumista ympäristötukijärjestelmään ja maatalouden ympäristöpolitiikan vaihtoehtoihin. Neljän eri tukialueen 398 viljelijälle lähetettiin aiheesta kysely, johon tuli vastauksia 249. Kaikki vastaajat olivat osallistuneet perustukeen. Tukiohjelman jalkauttaminen kentälle

Ympäristötukijärjestelmään lähdettiin melko tiukalla aikataululla. Laajan säädöskokoelman vieminen kentälle, opastaminen tukiehtojen toteuttamiseen ja lohkokohtaisen kirjanpidon pitämiseen vaati ponnisteluja niin ympäristötukea hallinnoivilta tahoilta kuin neuvonnalta ja viljelijöiltäkin. Viljelijänäkökulmasta kaikesta tästä selvittiin kuitenkin melko hyvin. Suurin osa (62 %) viljelijöistä oli sitä mieltä, että ympäristötuesta oli tiedotettu hyvin ja että nykyisenkaltaista ympäristötukijärjestelmää voisi jatkaa (72 %). Viljelijöiden mielestä tiedottaminen painottui tukiehtojen tekniseen toteuttamiseen ja ympäristönsuojelu jäi vähemmälle huomiolle. Tärkein ympäristötuesta kertova lähde oli pääsääntöisesti Maaseudun Tulevaisuus, mutta tietolähteissä oli eroja tutkimusalueiden välillä. Erityisesti neuvojien ja maaseutusihhteerien rooli tiedottamisessa vaihteli alueittain melkoisesti.

Viljelijät ovat olleet ympäristötukikauden aikana aiempaa enemmän yhteydessä alueellisiin maatalous- ja ympäristöviranomaisiin. Suurin osa (60 %) vastaajista oli sitä mieltä, että viljelijöiden ja ympäristöviranomaisten näkökulmat ovat lähentyneet vesiensuojeluasioissa. Uusien maatalouden ja maaseudun ympäristönhoidon hankkeiden kannalta ympäristötukijärjestelmällä on siten ollut tärkeä merkitys maaseudun ympäristönhoidon toimijoiden verkostoitumisessa.

Muutoksia tilalla ja maaseutu ympäristössä

Ne tukiehdot, jotka ovat aiheuttaneet eniten muutoksia tilan tuotannossa, on katsottu myös ympäristövaikutuksiltaan tehokkaimmiksi. Perustuen ehtojen mukaisen lannoitteiden käytön sekä suojakaistojen ja pientareiden perustamisen koettiin muuttaneen tuotantoa eniten. Karjanlannan varastoinnilla ja talvilevityskiellolla katsottiin puolestaan olleen eniten merkitystä maaseutu ympäristön kannalta. Viljelymaiseman ja luonnon monimuotoisuuden ylläpito on viljelijän mielestä tehokkain ympäristönhoidon keino, jos huomioidaan toimenpiteen toteuttamiseen käytetyt panokset. Vaikka ympäristötuen aiheuttaman muutokset ovat vaihdelleet tilatasolla tuotantosuunnasta riippuen (esim. karjatilalla on tehty suuria lantainvestointeja), ympäristötuen ehdot näyttävät olevan melko hyvin tasapainossa ympäristövaikutusten kanssa. Vain tukimarkkojen tähden?

Ympäristötuki on esimerkki järjestelmästä, jossa vapaaehtoisesti sitoudutaan toteuttamaan tiettyjä ympäristönhoidon toimenpiteitä määriteltyä korvausta vastaan. Vapaaehtoisuus on kuitenkin erityisesti perustuen osalta näennäistä, koska tuki esim. A-alueella on varsin ratkaiseva tilan tulonmuodostuksessa. A-alueen vilja- ja lypsykarjatilalla ympäristötuki on noin puolet maataloustulosta, ja muillakin tukialueilla juuri raha osoittautui tärkeimmäksi syyksi liittyä järjestelmään. Runsa kolmannes vastaajista koki, että ympäristöasioiden huomioonottaminen tekee maatalouden harjoittamisesta aiempaa mielekkäämpää. Se, että toimenpiteiden toteuttamista tuetaan myös taloudellisesti, oli kuitenkin jo huomattavasti useamman vastaajan (63 %) mielestä motivoivampaa.

Kyselyyn vastanneet asennoituivat eri tavoin ympäristönhoidon toteutukseen. He kuuluivat viiteen ryhmään: vaaditut toimenpiteet suorittavat (31 %), vapaaehtoiseenkin toimintaan valmiit (28 %), lisää ympäristötietoa kaipaavat (24 %), maatalouden ympäristöasioihin ylipäänsä kielteisesti suhtautuvat (11 %) ja vahvasti tuotantoon orientoituneet viljelijät (6 %), jotka eivät haluaisi minkään tilan ulkopuolisen järjestelmän rajoittavan toimintaansa.

Lähtökohdat tukiehtojen toteuttamiseen voivat siten olla hyvin erilaiset, mikä tulee ottaa huomioon maatalouden ja maaseudun uusia ympäristöohjelmia suunniteltaessa ja toteutettaessa. Tärkeää on, että tukiehtoja toteuttaisi toimenpiteiden tarkoituksen ja työnsä tärkeyden tiedostava viljelijä.

Lisätietoja:
sähköposti katriina.soini@mtt.fi
puhelin (03) 4188 3191.